

Bilag til Diplomuddannelserne

Kvalitativ undersøgelse blandt censorer, afdagere og dimit-
tender

Bilag til Diplomuuddannelserne

Kvalitativ undersøgelse blandt censorer, aflagere og dimit-
tender

2007

Bilag til Diplomuuddannelserne

© 2007 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-428-0

Danmarks Evalueringsinstitut

Evaluering af diplomuddannelser

Kvalitativ undersøgelse
blandt censorer, afgangere og dimittender

Maj 2007

1	INDLEDNING	1
1.1	Undersøgelsens fokus.....	2
1.2	Fremgangsmåde	2
1.3	Læsevejledning.....	3
2	SAMMENFATNING	4
3	DIPLOMUDDANNELSERNES OPBYGNING	7
3.1	Modulisering	7
3.2	Samspil mellem teori og praksis	11
3.3	Kombination mellem arbejde og uddannelse	13
3.4	Sammenfatning af afsnittet.....	15
4	KENDSKAB TIL OG GENNEMSIGTIGHED I DIPLOMUDDANNELSERNES UDBUD.....	16
4.1	Kendskab til diplomuddannelserne og deres udbud.....	16
4.2	Gennemsigtighed i diplomuddannelserne	17
4.3	Sammenfatning af afsnittet.....	19
5	DIPLOMUDDANNELSERNES FAGLIGE NIVEAU	21
5.1	Diplomuddannelsernes sammenhæng med det ordinære uddannelsessystem	21
5.2	Undervisernes kvalifikationer	24
5.3	Forskningstilknytning.....	25
5.4	Kvalitetssikring	25
5.5	Sammenfatning af afsnittet.....	26
6	SAMMENHÆNGEN MELLEM UDBUD OG BEHOV	27
6.1	Diplomuddannelserne og andre efter- og videreuddannelser.....	27
6.2	Det brede udbud versus det specifikke udbud.....	29
6.3	Rekvirerede uddannelsesforløb	32
6.4	Oprettelse af moduler	33
6.5	Nyttiggørelse og betydning af uddannelsen i organisationen	34
6.6	Sammenfatning af afsnittet.....	35
7	METODE.....	36
7.1	Overordnet om interviewene	36
7.2	Rekruttering og frafald	36
7.3	Den praktiske gennemførelse	38
7.4	Metodens anvendelighed.....	39

1 INDLEDNING

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemfører som led i sin handlingsplan for 2006 en evaluering af diplomuddannelserne.

Diplomuddannelserne er en del af videreuddannelsessystemet for voksne (VFV) fra 2000 og befinder sig niveaumæssigt mellem videregående voksenuddannelse og masteruddannelserne, svarende til et MVU-niveau. Ifølge lov om videreuddannelsessystemet for voksne er formålet med systemet at give deltagerne en formel, erhvervsrettet og grundlæggende kompetence inden for et erhvervsområde.

Evalueringsens samlede formål er at vurdere, hvordan og i hvilken grad diplomuddannelserne udfylder den tiltænkte rolle i VFV-loven. Der er således tale om en systemevaluering, der undersøger, om rammerne for at udbyde diplomuddannelser sikrer, at lovens formål om at udbyde diplomuddannelser på MVU-niveau, der er rettet mod deltagerens og aftagerens erhvervsmæssige behov, opfyldes. Samtidig er formålet at undersøge, om uddannelserne tilrettelægges på en sådan måde, at der tages hensyn til både de voksnes arbejds- og livserfaring og deres muligheder for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet.

Evalueringen gennemføres med udgangspunkt i to cases, der dækker to uddannelsesretninger, hhv. de sundhedsfaglige diplomuddannelser og de pædagogiske diplomuddannelser inden for pædagogik, didaktik og social inklusion (herefter benævnes de to uddannelsesretninger med forkortelsen PDSI-uddannelser og SD-uddannelser).

EVA har i forbindelse med evalueringen bedt NIRAS Konsulenterne om at gennemføre en undersøgelse blandt censorer, aftagere og dimittender på udvalgte diplomuddannelser udbudt af Centre for Videregående Uddannelse (CVU), herunder de pædagogiske diplomuddannelser inden for social inklusion, pædagogik og didaktik samt de sundhedsfaglige diplomuddannelser. En aftager defineres som en, der ansætter dimittender fra diplomuddannelserne, og/eller en, som er (potentielt) køber af diplomuddannelse som led i sin medarbejders efter- og

videreuddannelse. Aftarere omfatter organisationer og institutioner fra både den primære og den sekundære sektor.

Den kvalitative undersøgelse udgør en væsentlig dokumentationskilde i EVA's samlede evaluering af diplomuddannelser. I evalueringen indgår – foruden den eksterne kvalitative undersøgelse – en selvevaluering blandt udvalgte CVU'er, et seminar samt interview med faglige organisationer inden for de to uddannelsesretninger.

1.1 **Undersøgelsens fokus**

Med afsæt i evalueringens samlede formål skal den kvalitative undersøgelse blandt censorer, aftarere og dimittender belyse følgende temaer:

- Modulisering af uddannelserne, herunder hvordan moduleringen påvirker mulighederne for progression og sikring af uddannelsernes niveau i forhold til beskrivelserne i den danske kvalitetsnøgle
- Udbuddet af diplomuddannelser, herunder om udbuddet af diplomuddannelser møder aftarernes behov, og om udbuddet er gennemsigtigt
- Tilsyn og kvalitetssikring af uddannelserne, herunder Undervisningsministeriets tilsyn med diplomuddannelserne, vilkår for eksamen og udbydernes interne kvalitetssikring

Eftersom der er tale om en systemevaluering, vil undersøgelsen alene belyse rammerne for diplomuddannelsessystemet inden for de to uddannelsesretninger i forhold til at opfylde lovens formål og ikke fagspecifikke forhold inden for de to uddannelsesretninger. Der er med andre ord fokus på at belyse diplomuddannelserne som uddannelsestype, herunder at sætte fokus på forskelle og ligheder mellem de to udvalgte uddannelsesretninger, når det gælder sikring af uddannelsernes niveau, gennemsigthed i udbuddet samt tilsyn og kvalitetssikring af uddannelserne.

1.2 **Fremgangsmåde**

Undersøgelsen blandt censorer, aftarere og dimittender er gennemført ved hjælp af otte fokusgruppeinterview, hvor der i alle fokusgrupper har deltaget repræsentanter for både PDSI-uddannelserne og SD-uddannelserne. Interviewene fordelte sig på den måde, at der er gennemført to fokusgrupper med censorer, fire fokusgrupper med aftarere og to fokusgrupper med dimittender. Endelig er der gennemført seks kvalitative telefoninterview med aftarere som supplement til fokusgrupperne.

Fokusgrupperne har centreret sig om følgende specifikke temaer:

- Kendskab til og gennemsigtighed i diplomuddannelsernes udbud
- Brug af diplomuddannelserne
- Modulisering af diplomuddannelserne
- Diplomuddannelsernes faglige niveau
- Samspil mellem teori og praksis
- Kvalitetssikring af diplomuddannelserne
- Forbedringsmuligheder i diplomuddannelsessystemet

Dog er ikke alle temaer belyst inden for hver informantgruppe, men alene i relation til de af undersøgelsens informantgrupper, hvor det har været relevant.

For nærmere beskrivelse af metode henvises til kapitel 7.

1.3 **Læsevejledning**

Rapporten er struktureret som følger: I *kapitel 2* sammenfattes de væsentligste resultater af undersøgelsen.

I *kapitel 3-7* præsenteres analysen af datamaterialet med en belysning af uddannelsens opbygning i *kapitel 3*, en belysning af kendskab til og gennemsigtighed af diplomuddannelsernes udbud i *kapitel 4*, en belysning af det faglige niveau i *kapitel 5* samt en belysning af sammenhængen mellem udbud og behov i *kapitel 6*.

Kapitel 7 redegør for og vurderer den anvendte metode i undersøgelsen.

De enkelte afsnit i analysen er struktureret således, at der indledningsvis er en beskrivelse af de forhold, som generelt gør sig gældende, hvorpå der følger en beskrivelse af forhold og vurderinger, som gør sig gældende dels for de enkelte informantgrupper, dels for de to uddannelsesretninger PDSI- og SD-uddannelser.

2 SAMMENFATNING

Nærværende undersøgelse belyser og analyserer diplomuddannelserne med udgangspunkt i de oplevelser og vurderinger, som kommer til udtryk blandt interviewede censorer, aftarere og dimittender fra hhv. SD-uddannelserne og PDSI-uddannelserne.

Samlet set viser undersøgelsen, at deltagende dimittender og aftarere har en overvejende positiv vurdering af diplomuddannelsernes opbygning og struktur. Således ser de modulisering som primært en styrke i forhold til på fleksibel vis at kunne sammensætte og målrette uddannelsesforløbet til den enkelte medarbejders og organisations behov. Selvom de deltagende censorer også fremhæver disse styrker ved moduliseringen, er de samtidig forholdsvis kritiske over for modulisering, fordi den bevirker en manglende progression i uddannelsen samt skaber et uensartet og for bredt fagligt niveau. Disse udfordringer gør det vanskeligt for censorerne at bedømme de studerende til eksamenerne. De finder derfor, at der er behov for et obligatorisk basismodul og en øget vejledning af de studerende med henblik på at styrke progressionen og den faglige sammenhæng samt sikre et fælles udgangspunkt blandt de studerende.

Mens de deltagende dimittender fra begge uddannelsesretninger oplever, at spillet mellem teori og praksis fungerer godt på uddannelserne, giver de deltagende censorer udtryk for, at man dog skal være varsom med, at de studerendes praksiserfaringer ikke fylder for meget i undervisningen med fare for, at den teoribaserede analytiske vinkel går tabt. Nogle af de interviewede censorer fra PDSI-uddannelserne giver udtryk for en opfattelse af, at den manglende sammenhæng på diplomuddannelserne grundlæggende hindrer et optimalt samspil mellem teori og praksis, fordi moduliseringen ikke tillader tilstrækkelig systematisk inddragelse af praksis.

Hvad angår uddannelsernes opbygning i forhold til at kombinere uddannelse og arbejde, er det i høj grad de arbejdsmæssige vilkår, som de enkelte organisationer giver de studerende under uddannelsen, der er afgørende for, om kombinationen mellem arbejde og uddannelse fungerer.

Diplomuddannelserne som efter-/ og videreuddannelsesmulighed tegner til at være en integreret del af de organisationer, hvorfra de deltagende aftagere og dimittender kommer. Deres kendskab til uddannelsen bygger i høj grad på en række positive elementer, herunder gode opkvalificeringsmuligheder samt muligheden for at koble teori på organisationernes praksis.

Uagtet de interviewede dimittenders og aftageres positive kendskab til diplomuddannelserne og værdien af fleksibiliteten er der dog flere fra begge uddannelsesretninger, som oplever, at udbuddet kan være uoverskueligt, og at disse aftagere derfor mangler en tættere dialog med CVU om organisationens behov, mens dimittenderne efterspørger bedre vejledningsmuligheder forud for valg af uddannelse. Omvendt er der også flere af de interviewede aftagere både fra PDSI- og SD-uddannelserne, som ikke oplever mangel på klarhed over udbud og muligheder, hvilket tilsyneladende skyldes, at de allerede har et tæt samarbejde med CVU'erne om deres specifikke behov. Generelt er gennemsigtighed for de deltagende aftagere vigtig i forhold til at sammensætte uddannelsen efter organisationens behov og i mindre grad vigtig i forhold til at skabe et "genkendeligt produkt".

Hvad angår det faglige niveau, er mange af de interviewede aftagere og dimittender grundlæggende tilfredse – også med undervisernes kvalifikationer, om end de peger på, at niveauet til tider er højt, særligt for de medarbejdere, som ikke har læst i mange år. Censorerne er til gengæld forholdsvis kritiske over for det faglige niveau, som de mener, er meget svigende og ofte ikke lever op til det tiltænkte MVU-niveau bl.a. på grund af den medarbejdergruppe, hvis grunduddannelse ligger mange år tilbage. Deres kritik bygger endvidere på de nævnte udfordringer ved moduleringen, ligesom de peger på, at der i bekendtgørelserne ikke er tilstrækkelig tydelighed om hvilket niveau, diplomuddannelserne skal afspejle. Undervisernes kvalifikationer er ifølge de interviewede censorer høje og understøttende for det faglige niveau, men forskningstilknytningen og kvalitetssikringen af uddannelserne er relativt uklare begreber for de deltagende censorer, og de mener ikke, at disse i praksis er med til at sikre det faglige niveau.

I lyset heraf finder censorerne således, at det er nødvendigt at udarbejde mere klare målbeskrivelser for diplomuddannelsernes faglige niveau, fordi der grundlæggende er for meget rum til fortolkning af niveauet i de nuværende bekendtgørelser.

Samlet set peger undersøgelsen generelt på mange ligheder mellem informantgrupperne på hhv. PDSI- og SD-området, hvad angår de interviewede deltageres vurderinger af diplomuddannelsessystemet.

Imidlertid tegner sig i undersøgelsen nogle forskelle mellem, hvordan udbuddet indfrier hhv. PDSI-aftagernes og SD-aftagernes behov.

Særligt de deltagende SD-aftarere lægger vægt på, at medarbejdere med en uddannelse af ældre dato bliver uddannet til professionsbachelor med tilegnelsen af et diplom. Muligheden for at følge op med specialfunktioner i jobbet synes i forlængelse heraf at være større end på PD-området.

Særligt de interviewede aftarere af SD-uddannelserne efterspørger et mere specialiseret udbud for at for at få opfyldt deres behov – også på sigt, når en stor andel af de ansatte i forvejen har en professionsbachelor.

De interviewede PDSI-aftarere tildeler i mindre grad end SD-aftagerne hele diplomuddannelser til medarbejderne. På det pædagogiske område synes det at have større værdi, at flere medarbejdere efteruddannes, end at de får en fuld diplomuddannelse, økonomien taget i betragtning, ligesom muligheden for specialfunktioner er begrænsede, og der ofte udløses lønkrav i forbindelse med en diplomuddannelse. På baggrund heraf giver de deltagende PDSI-aftarere udtryk for en oplevelse af, at hele diplomuddannelser bliver et springbræt til en ny stilling for medarbejderne. Hele diplomuddannelser gives derfor i større udstrækning til opkvalificering af ledelsesniveauet i organisationen.

De deltagende PDSI-aftarere anvender derfor i høj grad enkeltmoduler til en bred opkvalificering af alle medarbejdere inden for et særligt tema eller indsatsområde i organisationen. Disse uddannelsesforløb tilrettelægges ofte som rekvirerede moduler målrettet organisationens specifikke behov. Man planlægger i vid udstrækning efteruddannelse på centralt niveau og bruger dermed uddannelsesforløbet til et samlet løft af organisationen i forhold til fx udviklingspolitiske tiltag på området.

I modsætning hertil anvender de deltagende SD-aftarere rekvirerede forløb i ganske begrænset omfang, fordi de enkelte sundhedsfaglige enheder ikke har mulighed for at mønstre et hold eller ikke kan undvære flere medarbejdere fra specialiserede funktioner på samme tid.

Samlet set finder de deltagende dimittender og aftarere fra begge uddannelsesretninger i vid udstrækning, at diplomuddannelsernes aktuelle udbud passer til deres behov – om end SD-aftagerne i lighed med dimittenderne finder, at der er behov for et mere specialiseret udbud. Når det er sagt, peges der dog generelt både blandt de deltagende dimittender og aftarere på, at manglende oprettelse af udbudte moduler er et problem, når medarbejder og organisation ressource- og tidsmæssigt har planlagt efter, at de skulle oprettes, og der alligevel må omkørdineres.

3 DIPLOMUDDANNELSERNES OPBYGNING

I dette kapitel belyses diplomuddannelsernes opbygning og struktur. Først belyses de forskellige informantgruppers vurderinger af uddannelsernes opdeling i moduler og valgfrihed blandt moduler, også kaldet modulisering. Derpå belyses de forskellige gruppers vurderinger af diplomuddannelses samspil mellem hhv. teori og praksis samt kombinationen mellem arbejde og uddannelse.

3.1 Modulisering

Modulisering er en central del af diplomuddannelsernes opbygning og berører derfor mange sider af uddannelsen. I det følgende skitseres de overordnede fordele og ulemper ved modulisering, som de kommer til udtryk i interviewene. Herefter vil modulisering løbende blive inddraget i relation til de øvrige temaer i de følgende kapitler

Modulisering er kendetegnet ved to forhold. Ved modulisering forstås dels den måde, hvorpå medarbejdere/aftagere på en diplomuddannelse frit kan sammensætte valgfri moduler alt efter hvilken faglig profil, man ønsker at opnå; dels er modulisering defineret ved, at medarbejdere/aftagere selv har mulighed for at bestemme rækkefølgen for gennemførelsen af de enkelte moduler.

I forlængelse heraf tegner sig samlet set et billede af, at informantgruppernes vurderinger af moduleringen relaterer sig til temaerne fleksibilitet og individualitet, til uddannelsernes progression samt til uddannelsernes faglige niveau i forhold til at opnå faglig bredde eller faglig dybde i uddannelsen.

Fleksibilitet og individualitet

Hvad angår fordelene ved modulisering, er der generel enighed blandt alle informantgrupper fra begge uddannelsesretninger om, at modulisering skaber fleksibilitet og dermed individualitet i diplomuddannelsessystemet. Ifølge informantgrupperne er det således en styrke ved uddannelsen, at de studerende kan indrette studiet, så det er sammensat optimalt i forhold til den enkelte studerendes faglige behov og ønsker samt arbejdstid.:

”Fordelene er, at man kan skræddersy sin egen uddannelse, så den passer til ens arbejdssituation.” (censor)

”Det er vigtigt at vælge i forhold til det, der motiverer én lige nu.” (dimittend)

”Fleksibiliteten og moduleringen er afgørende for, at vi kan bruge diplomuddannelsen, så vi kan tilpasse diplomuddannelsen til dagligdagen og de opgaver, vi skal løse (...).” (aftager)

De interviewede aftagere tillægger det endvidere stor værdi, at medarbejderne ikke er bundet af at følge de samme moduler, men at organisationen i kraft af fleksibiliteten kan opkvalificere et medarbejderkorps i forskellige faglige kompetencer, hvilket ruste organisationen til nye udfordringer. Blandt censorerne peges endvidere på, at det set ud fra deltagernes økonomiske perspektiv er en fordel ved fleksibiliteten, at man kan tage enkelte moduler: *”Fra et samfundsøkonomisk perspektiv sparer man mange penge, da man ofte ikke behøver hele diplomuddannelsesforløb.” (censor)*

At denne valgfrihed i det hele taget et vilkår i tiden, som også sætter sit præg på uddannelsessystemet, giver både dimittender og censorer udtryk for: *”Jeg tror, alle sætter pris på valgfrihed... det ligger i kulturen, at vi zapper rundt.”*

”Moduleringen er kommet for at blive, og sådan er det, hvis man skal følge trenden med fleksibilitet og valgfrihed (...) de problemer, som det giver, må løses på anden måde [end at reducere muligheden for modulering (red.)].” (censor)

Imidlertid fremhæver navnlig de interviewede censorer også ulemper ved moduleringen og den individualitet, som den afføder. De peger på, at den studerende ”er ladet alene undervejs”, fordi der ikke er et fast hold at følge, og at de studerende som konsekvens heraf mangler omsorg og støtte i forhold til at gennemføre uddannelsen: *”Den enkelte studerende skal bære sin egen undervisningsplan (...) det er et super individualistisk forløb, og der er ingen opfølgning [fra CVU].” (censor)*. Nogle dimittender deler censorernes holdning om, at uddannelsen socialt og fagligt er et individualistisk forløb, idet de beskriver det som en ulempe ved moduleringen, at *”det ikke bliver så personligt med mange forskellige hold (...) man hopper ud og ind af forskellige hold – både socialt og diskussionsmæssigt når man ikke så dybt”*.

På baggrund af interviewene tegner sig endvidere nogle udfordringer ved moduleringen i forhold til det faglige niveau og progressionen i uddannelsen.

Det faglige niveau: Faglig bredde vs. faglig dybde

De muligheder, som moduleringen giver den studerende for at skabe sin egen faglige profil og toning af uddannelsen, er ifølge de interviewede censorer ligeledes forbundet med en udfordring, der påvirker det faglige niveau: *”Ideen med*

moduler er genial nok; problemet er, at niveauet kan være meget svingende." (censor). " *På spil ved modulisering er fagligheden.*" (censor). Censorerne forklarer, at de faglige niveauforskelle er afledt af, at de studerende " *metodisk kan være meget forskelligt skolet*", fordi de ikke har samme forudsætninger, når de begynder på et nyt modul. Dette giver efter de interviewede censorers opfattelse stor forskel på opgavekvaliteten.

Den fleksibilitet, som betyder, at den enkelte studerende selv kan tilrettelægge den faglige sammensætning af uddannelsen, er ifølge de deltagende censorer endvidere en barriere for at sikre tilstrækkelig faglig dybde i uddannelsen. Med andre ord medfører den høje grad af valgmuligheder på uddannelsen, at indholdet bliver for bredt: " *De [studerende] kommer ud med en bred midtervej (...)* der burde være yderligere specialisering." (censor)

I modsætning til censorerne oplever de interviewede dimittender fra de to uddannelsesretninger ikke, at moduleringen – og dermed spredningen i faglige profileringer og niveauer – har været et problem under uddannelsesforløbet, da det ikke i nævneværdig grad har sænket det faglige niveau på modulet. Dimittenderne lægger først og fremmest vægt på, at diplomuddannelsessystemets fleksibilitet understøtter det forhold, at de studerendes faglige ønsker er meget individuelle, og at man som studerende via de valgfri moduler kan tage højde for såvel sine faglige kompetencer som mangler, når studieforløbet sammensættes.

I kapitel 5 belyses informantgruppernes perspektiver på uddannelsernes faglige niveau mere dybtgående.

Progressionen i uddannelsesforløbet

Foruden den ovenfor beskrevne udfordring ved moduleringen, som er forbundet med fleksibiliteten til at sammensætte sin egen faglige profil, peger de deltagende censorer også på en anden udfordring ved moduleringen. At den studerende selv kan bestemme i hvilken rækkefølge, modulet gennemføres under uddannelsesforløbet, er ifølge censorer fra begge uddannelsesretninger en udfordring, som hindrer tilstrækkelig progression i uddannelsesforløbet. Denne udfordring udtrykkes bl.a. på følgende måde: " *Danmark er nok det eneste land, hvor man tror, at man bevæger sig niveaumæssigt opad ved at lægge moduler ved siden af hinanden (...)* der er ingen progression i læringen, det er ligeud (...) den manglende progression er dybt betænkelig." (censor)

Argumentet fra censorerne lyder, at progressionen ikke virker naturlig, når der mangler sammenhæng i uddannelsen, og de studerende ikke har et fælles afsæt ved uddannelsens start. Endvidere fremhæver nogle censorer, at udstrækningen af studieforløbet over eksempelvis flere år ligeledes gør det vanskeligt " *at bygge*

oven på de studerendes eksisterende viden” og skabe sammenhæng i uddannelsesforløbet.

Enkelte aftagere giver udtryk for en anden forståelse af læringsbegrebet end de deltagende censorer, eftersom disse aftagere ikke ser læring som vertikal progression, men snarere horisontal progression. De betragter med andre ord modulerne som sidestillede byggesten, der kan bygges op alt efter hvilken ”bygning”, man i sidste ende ønsker at stå med, hvorfor ønsket om vertikal progression ikke i samme omfang er til stede.

Men de interviewede censorer fra begge uddannelsesretninger understreger, at den manglende progression og det svingende faglige niveau genererer meget elastiske beståelseskrav, fordi det er vanskeligt at sammenligne de studerendes niveau. Deres vurdering er, at der ikke findes tilstrækkeligt klare målbeskrivelser, som kan danne udgangspunkt for bedømmelse af de studerendes faglige præstationer, hvilket gør det svært for censorerne at bedømme det faglige niveau: *”Der er meget forskellige forudsætninger for de studerende (...) det efterlader et stort rum til den enkelte censor. Der er ingen klare målsætninger, det er totalt uklart rammesat, fuldstændigt tilfældigt, hvordan man vurderer [de studerendes præstation].”* (censor)

Samlet set giver de deltagende censorer udtryk for, at der ikke er nogen entydige løsninger på de forskellige udfordringer, eftersom modulisering som tidligere belyst også er forbundet med en række fordele: *”Spørgsmålet er, hvor meget vi vil regulere? Der findes ikke nogen let løsning – når man har sagt modulisering, har man også sagt opsplittethed (...).”* (censor)

Imidlertid giver de deltagende censorer, men også deltagende dimittender og til dels de deltagende aftagere, nogle bud på, hvordan de mener, progressionen og de studerendes faglige toning kan styrkes, uden at der gives stort køb på fleksibiliteten, men således at ”tilfældigheden” – med censorernes ord – reduceres.

Behov for obligatorisk basismodul og studievejledning

I forhold til i højere grad at sikre progressionen og det faglige niveau i uddannelsesforløbet er der bred enighed blandt censorerne om, at der er behov for at indføre et obligatorisk basismodul i starten af uddannelsen. *”Man skulle overveje at indføre et tvunget basismodul for at få lagt grunden.”* (censor). *”Et metode-modul må være et minimumskrav (...) det vil skabe et fælles udgangspunkt.”* (censor)

De deltagende censorer ligger stor vægt på, at de studerende på basismodulet introduceres til metode og videnskabsteori, som fundamentet for den efterfølgende specialisering i uddannelsen. Basismodulet har således til formål at ud-

jævne de forskellige indgangsniveauer samt udstyre de studerende med en fællesreferenceramme og fælles metodiske forudsætninger for at gennemføre uddannelsen. Hermed peger censorerne også på, at det vil være nemmere at bedømme de studerendes præstationer ud fra samme krav. Og endelig vurderer nogle censorer, at et obligatorisk basismodul også *"læringsprocesmæssigt kan være med til at skabe et studiemiljø på uddannelsen"*, således at den enkelte studerede er mindre overladt til sig selv.

Også enkelte dimittender fremhæver, at det videnskabsteoretiske modul bør ligge først i uddannelsen, så alle fra starten tilegner sig grundlæggende færdigheder: *"Videnskabsteori bør ligge først (...) der skal tages højde for, at undervisningen tilpasses studerende, som ikke har siddet på skolebænken i lang tid."* (dimittend). *"Mange havde ikke haft det videnskabsteoretiske modul (...) jeg synes, jeg var ualmindeligt dårligt klædt på til at analysere. Hvordan er det nu lige man analyserer? De, der var bachelorer, havde de her redskaber med sig."* (dimittend)

I forhold til i højere grad at styrke de studerendes faglige profil og sammenhæng i uddannelsesforløbet peger både censorer, dimittender og nogle aftarere på, at de studerende grundlæggende har behov for en styrket studievejledning inden og under studieforløbet. En styrket vejledning er således efter de fleste deltageres vurdering en forudsætning for, at den studerende i højere grad kan sikre en faglig rød tråd i uddannelsesforløbet og dermed større sammenhæng mellem modulerne. Det er vigtigt med støtte og vejledning fra kompetente studievejledere, der kan hjælpe de studerende med at sammensætte en optimal undervisningsplan, således at ansvaret for uddannelsesforløbets sammensætning ikke alene ligger hos den studerende. Ofte har de studerende ifølge censorerne ikke selv det nødvendige overblik til at sammensætte en hensigtsmæssig undervisningsplan. En dimittend udtrykker det på følgende måde: *"Det er dejligt med valgfrihed, men det er vigtigt med vejledning, så man får en rød tråd i det [uddannelsen]."* (dimittend)

3.2 **Samspil mellem teori og praksis**

Foruden en adgangsgivende grunduddannelse er to års erhvervs erfaring et minimumskrav for at starte på en diplomuddannelse. I VFV-loven stilles i relation hertil krav til diplomuddannelsernes evne til at indarbejde deltagernes erhvervs erfaringer i undervisningen. I forlængelse heraf er de interviewede dimittender og censorer blevet bedt om at vurdere, hvordan samspelet mellem teori og praksis fungerer på diplomuddannelserne.

Såvel en stor andel af dimittenderne som censorerne fra begge uddannelsesretninger oplever, at de studerendes erhvervs erfaringer inddrages i meget vidt omfang og danner udgangspunkt for læringen på uddannelsen:

”Jeg synes absolut, det sker i tilstrækkeligt omfang (...) det er der, diplomuddannelsen har sin helt store force.” (censor)

”Det er optimalt, når uddannelsen tager udgangspunkt i arbejdsrelationen, så det ikke er teorien for teoriens skyld. Flere andre uddannelser er ikke praksisnære nok – men det er fordelene ved diplomuddannelsen.” (aftager)

”(...) Der var rigtig god sammenhæng. Underviserne var gode til at trække vores praksis ind.” (dimittend)

Dimittenderne udtrykker således også stor tilfredshed med underviserne i forhold til at have forståelse for og indblik i de studerendes eksisterende praksisviden og koble den til undervisningen. Flere dimittender oplever, at de teoretiske perspektiver på praksis har givet dem en analytisk indsigt, ligesom det har givet dem nye og anderledes perspektiver på deres arbejde. Samtidig peger nogle dimittender på, at de studerendes forskellige indgangsniveauer på de enkelte moduler giver en mulighed for at udveksle praksiserfaringer på tværs af forskellig arbejds- og studiemæssig anciennitet.

Om end en stor andel af censorerne finder, at de studerendes erhvervserfaringer inddrages i tilstrækkelig grad i undervisningen, er der flere af censorerne, som samtidig tilføjer ”måske endda for meget”. Således peger disse censorer på en begyndende tendens til, at praksisdelen snarere fylder for meget i undervisningen:

”Udgangspunktet er praksis, og det er bestemt sikret (...) Problemet er snarere, at man glemmer det refleksive niveau.” (censor)

”Problemet er mere at få teorien med (...) man kombinerer praksis med common sense og tror, det er godt nok” (censor)

Hermed er censorernes budskab, at opmærksomheden bør rettes mod en styrkelse af den teoretiske del i undervisningen for at sikre det refleksive/analytiske niveau i undervisningen.

Det at kunne skabe distance til egen praksis er ifølge disse censorer en forudsætning for at kunne fordybe sig i teorien og samtidig forholde sig refleksivt til sin praksis. De peger i den forbindelse på, at den tidsmæssige tilrettelæggelse af uddannelsesforløbet med relativt komprimerede forløb bl.a. gør det vanskeligt for de studerende at skabe tilstrækkelig distance til praksis og sikre teoretisk fordybelse samt den nødvendige specialisering. Med andre ord vurderer censorerne ikke, at der er tilstrækkelig tid til at sikre sammenhængen mellem teori og praksis undervejs i uddannelsesforløbet: ”Det er for højt niveau at forlange teo-

retisk refleksion på 6 uger – de studerende kan ikke nå at lære det på et andet [højere (red.)] niveau. ” (censor). ” *Der er behov for mere afstand til praksis og fx tvungen indhentning af data. Det kræver mere tid.* ” (censor). I tråd med censorerne er der nogle af de interviewede aftarere og dimittender fra begge uddannelsesretninger, som også har fokus på behovet for intensive og længerevarende forløb med henblik, at de ansatte kan nå den nødvendige teoretiske fordybelse. Disse aftarere og dimittender er enige om, at seks ugers moduler er mest givtige for de studerende, da et intensivt forløb, hvor de ansatte er koblet fra institutionen, giver disse et større indblik i teorien end ved et ugentligt fremmøde over en længere periode.

Endelig er der enkelte censorer, primært fra PDSI-uddannelserne, som finder, at samspillet mellem teori og praksis grundlæggende ikke fungerer på diplomuddannelserne, og at denne mangel skal tilskrives moduleringen. En censor forklarer: ”*Det er meget vanskeligt at få teori versus praksis til at fungere, det hænger sammen med den manglende sammenhæng [i uddannelsen]. Modulering kommer ind og spænder ben... dog er det en utopi at fjerne den.* ” Opfattelsen er, at moduleringen ikke tillader tilstrækkelig systematisk inddragelse af praksis, og dette kræver mere formaliserede praksisforløb fx i form af studiebesøg i andre organisationer end den studerendes egen.

I forlængelse heraf giver disse censorer udtryk for, at et optimalt samspil mellem teori og praksis kun forefindes på de rekvirerede forløb, hvor organisationen selv har været inde over udformningen og planlægningen af modulet, hvilket muliggør en mere målrettet og systematisk inddragelse af praksis.

3.3 **Kombination mellem arbejde og uddannelse**

Et andet væsentligt krav i VFV-loven i forhold til opbygningen af diplomuddannelsen er, at uddannelsen så vidt muligt skal kunne kombineres med et arbejdsliv.

Der tegner sig på baggrund af fokusgrupperne et generelt billede, nemlig at en afgørende faktor for dimittendernes mulighed for at kombinere studie med arbejde er de vilkår, som arbejdsgiveren giver medarbejderne under studieforløbet. Flere af de interviewede dimittender fra begge uddannelsesretninger påpeger, at der er meget forskellige vilkår og muligheder for at kombinere uddannelse og arbejde: ”*Det er meget op til én selv at forhandle de vilkår... nogle ansatte har fået løn under studieforløbet, hvorimod andre selv har betalt for modulerne.* ” Dette betyder, at studieforløbets længde bl.a. præges af, om den ansatte selv har betalt for uddannelsen/modulet.

Om end flere af de deltagende dimittender i fokusgruppeinterviewene har haft fri fra deres arbejde under studieperioden, fremhæver stort set alle, at det tidsmæssigt har været meget krævende at kombinere uddannelse og arbejde:

”Jeg har sagtens kunne kombinere uddannelse og arbejde, men det koster helt sikkert (...) det er svært at nå mere end et modul pr. år.” (dimittend)

”Det har været rigtig godt, men rigtig hårdt (...) jeg havde ikke kunne gøre det uden at have haft fri en dag om ugen.” (dimittend)

Det er særligt de tidsmæssige vilkår for opgaveskrivning, som dimittenderne oplever, har været snævre, og som de mener, kan være én af grundene til, at studerende springer fra uddannelsen: *”Der skal være mere tid til opgaveskrivning.”* (dimittend)

At studiet er krævende, fremhæves ligeledes af aftagere af både PD- og SD-uddannelserne, og de understreger derfor vigtigheden af, at der skabes realistiske forventninger til studiet hos de ansatte: *”Det er vigtigt at fortælle de studerende, hvor meget der kræves af dem, da mange studerende stadig overraskes over arbejdsbyrden.”* (aftager). Størstedelen af aftagerne forsøger således inden studiestart at gøre deres ansatte opmærksomme på den arbejdsbyrde, der forlanges på diplomuddannelsen, selvom det ikke nødvendigvis er tilstrækkeligt. Derfor foreslår flere af de interviewede aftagere, at CVU'erne sætter større fokus på at informere de ansatte inden studiestart om, hvad der forventes af dem på diplomuddannelsen.

I forlængelse heraf giver de fleste aftagere da også udtryk for, at arbejdspladsen samtidig skal være indstillet på, at de studerende får lidt frirum undervejs i studieforløbet. Samlet set efterlader fokusgruppeinterviewene indtrykket af, at flere aftagere oplever, at diplomuddannelsessystemets fleksibilitet grundlæggende giver gode muligheder for at kombinere de ansattes videreuddannelse med planlægningen på arbejdspladsen: *”Mange muligheder giver stor fleksibilitet – også i forhold til at tilpasse det [studiet] til hverdagen.”* (aftager)

Ligesom studieforløbets længde og intensitet ifølge aftagerne har en betydning for, hvorvidt de studerende kan nå at reflektere over praksis, peger de også på, at seksugersforløbene frem for en ugentlig studiedag giver den studerende bedre mulighed for at gennemføre studiet parallelt med arbejde. *”(...) Da arbejdspresset er stort, kan arbejdsopgaverne ikke bare lægges fra sig en gang om ugen. Der skal det være et intensivt forløb, hvor man kan komme væk fra arbejdet (...).”* (aftager)

Der peges blandt flere af aftagerne endvidere på, at et års orlov fra arbejdspladsen for at gennemføre en diplomuddannelse er for lang tids afkobling fra organisationen, eftersom den ansatte har vanskeligt ved at omstille sig til arbejdslivet igen. De finder det vigtigt, at de studerende *”stadig har foden i praksis ved at bevare tilknytningen til arbejdspladsen”* (aftager) under uddannelsesforløbet. En

anden aftager fortæller ligeledes: ”På den hele diplom gik alle igennem. De havde fri et år. Men det er nok sidste gang, vi bruger den model. (...) Det var for svært at få dem til at omstille sig både ved start og slut af forløbet.” (aftager)

3.4 **Sammenfatning af afsnittet**

I forhold til Diplomuddannelsernes opbygning har de deltagende dimittender, aftagere og censorer på tværs af uddannelsesretning en positiv opfattelse af modulisering, idet den skaber fleksibilitet og valgfrihed for den studerende og organisationen.

Både de deltagende PDSI- og SD-censorer peger dog overordnet set på nogle problemer ved moduliseringen. Selvom de kan se samme fordele som dimittender og aftagere, er de overvejende kritiske over for modulisering, fordi den dels bevirker en manglende progression, dels skaber et uensartet og et for bredt fagligt niveau blandt de studerende. Der peges derfor på behovet for en styrket studievejledning af de studerende og indførelsen af et obligatorisk basismodul som svarene på at imødekomme disse udfordringer ved moduliseringen

Såvel flere af de interviewede dimittender som censorer fra begge uddannelsesretninger finder, at samspillet mellem teori og praksis er velfungerende og er den klare styrke ved diplomuddannelserne. Dog bør man ifølge censorerne være varsom på, at praksis ikke ”fylder” for meget i uddannelsen for at kunne sikre fastholdelsen af det analytiske og reflektive niveau.

Nogle af de interviewede PDSI-censorer mener dog slet ikke, at den fornødne sammenhæng mellem teori og praksis er til stede. Således finder de, at den manglende sammenhæng i diplomuddannelsessystemet skaber dårlige vilkår for samspillet mellem teori og praksis i forhold til at tænke de studerendes erhvervs erfaringer ind på en systematisk og målrettet måde gennem uddannelsesforløbet.

I forhold til kombinationen mellem arbejde og uddannelse mener dimittenderne fra begge uddannelsesretninger, at vilkårene på arbejdspladsen er afgørende for, om dette lykkes i større eller mindre omfang. Dimittenderne oplever generelt, at studiet har været meget tidskrævende, hvorfor aftagerne da også understreger vigtigheden i, at de studerende stilles realistiske forventninger i sigte i forhold til, hvad der kræves på uddannelsen. Flere af de deltagende aftagere fremhæver frirum og intensive studieforløb uden erhvervsarbejde som væsentlige elementer for, at den ansatte bedst kan gennemføre studiet.

4 KENDESKAB TIL OG GENNEMSIGTIGHED I DIPLOM- UDDANNELSERNES UDBUD

I dette kapitel beskrives og analyseres aftagernes og dimittendernes kendskab til diplomuddannelserne samt i den forbindelse også deres vurderinger af gennemsigtheden i diplomuddannelsessystemet – både hvad angår viden om udbuddet og genkendelighed i uddannelserne som ”produkt”.

4.1 **Kendskab til diplomuddannelserne og deres udbud**

På tværs af fokusgrupper med dimittender og aftagere gives samstemmende udtryk for en oplevelse af, at der både inden for det pædagogiske og sundhedsfaglige område er et udbredt kendskab blandt ledere og medarbejdere til diplomuddannelserne som efter- og videreuddannelsesmulighed: ”*Kendskabet og opbakningen er der helt sikkert (...) vores arbejdsgivere sætter midler af til det og vil gerne have, at vi søger (...).*” (dimittend). Flere af de interviewede aftagere oplever således en langt større søgning til uddannelserne blandt medarbejderne, end der er afsat midler til på arbejdspladserne.

I interviewene med aftagere gives flere eksempler på, hvordan der i efter- og videreuddannelsesøjemed er bevidsthed om diplomuddannelserne i organisationerne: Blandt aftagerne af SD-uddannelserne er der flere steder, hvor der stilles krav om en diplomuddannelse for at kunne udføre en særlig funktion, fx stillingen som klinisk vejleder. Endvidere nævner andre aftagere fra begge uddannelsesretninger, at diplomuddannelserne enten indgår som led i organisationens uddannelsesstrategi eller tænkes ind på individniveau i forhold til den enkelte medarbejders uddannelsesplan.

Endelig spiller overenskomstmæssige forhold ind på aftagernes bevidsthed om diplomuddannelserne. Flere af aftagerne af PDSI-uddannelserne tilkendegiver, at man har indgået aftaler med faglige organisationer om at bevilge diplomuddannelser til pædagoger på bestemte vilkår, hvad angår fx løn eller aflastning i arbejdsbyrde under uddannelsesforløbet eller tildeling af et ekstra løntrin efter endt uddannelse.

Interviewene tegner et billede af, at de deltagende aftagere og dimittender fra både PDSI- og SD-uddannelserne overvejende kender diplomuddannelserne for en række positive elementer. For det første nævnes det blandt de deltagende aftagere, at uddannelserne er kendt for deres fleksibilitet ved, at de studerende kan "opbygge" egen uddannelse med sammensætning af forskellige moduler. For det andet peger både de interviewede aftagere og dimittender på, at uddannelserne er kendt for faglig opkvalificering og indblik i ny viden. "*Det er nødvendigt at følge med i tidens trend og få ny viden ind i organisationen.*" (PDSI-aftager). Særligt hæfter flere af disse aftagere og dimittender sig ved, at diplomuddannelserne kendes for at være et godt redskab til at koble teori med praksis, hvilket betyder, at de ansatte får nye refleksive perspektiver på deres arbejdsopgaver. Endelig kender nogle af de deltagende aftagere også uddannelsen for at være et akademisk studium, som retter sig mod de professionsuddannede: "*Det er en overbygning på grunduddannelsen, som er en anden form for studium (...) det er ikke bare at gå i skole men i højere grad et studium.*" (aftager)

Information om uddannelserne

Mange af de interviewede aftagere og dimittender finder, at de får eller har fået den information om diplomuddannelserne, som de behøver. Samtidig er der dog også flere aftagere fra begge uddannelsesretninger, som efterspørger bedre information om hvilke uddannelsesforløb, der reelt matcher organisationens behov. Hvor nogle aftagere således ikke oplever, at CVU'erne er tilstrækkeligt udfarende i forhold til at fortælle om mulighederne i uddannelsen, oplever andre af de deltagende aftagere, at CVU'erne er meget aktive i forhold at henvende sig til organisationerne.

De aftagere, som oplever, at de er tilstrækkeligt informeret, henter deres information om diplomuddannelserne på forskellig måde, om end langt de fleste giver udtryk for, at de får deres viden via den direkte dialog med et CVU: "*CVU'et er meget villigt til at komme og fortælle.*" (aftager SD). En del af aftagerne modtager desuden løbende informationsmateriale og opsøger derudover selv CVU'erne for nærmere informationer. Enkelte aftagere får primært deres viden om uddannelserne fra kolleger eller ledelsesgruppen, mens andre deltager i faglige netværk, hvor bl.a. uddannelsesmuligheder for de ansatte drøftes.

4.2 Gennemsigtighed i diplomuddannelserne

I overensstemmelse med de forskellige oplevelser af informationen om diplomuddannelserne giver de interviewede aftagere udtryk for blandede oplevelser af, hvorvidt mulighederne i diplomuddannelsessystemet fremstår tilstrækkeligt klare. Blandt de interviewede dimittender er der derimod stor enig om, at udbuddet og diplomuddannelsessystemet er vanskelige at overskue.

Hvad angår aftagerne, oplever flere af deltagerne, at det er vanskeligt at overskue mulighederne og få overblik over hvilke fag og moduler, der er relevante for medarbejderne og organisationens behov. Enkelte tilføjer, at det i lyset heraf er både godt og skidt, at man kan skræddersy sin egen uddannelse. I overensstemmelse hermed efterspørger disse aftagere, som søger større overskuelighed i systemet, et tættere samarbejde med CVU'erne om tilrettelæggelsen af det mest optimale forløb for medarbejderne samt en større videndeling om de behov, der findes hos aftagerne: *"Det er ikke gennemskueligt hvilke moduler, de ansatte kan tage inden for de fagspecifikke områder. Det er vigtigt, at institutionerne får et større samarbejde med CVU'erne (...)." (SD-aftager)*

Heroverfor er der samtidig også flere af de deltagende aftagere, som oplever, at de allerede har tilstrækkelig klarhed over mulighederne i diplomuddannelses-systemet. Interviewene efterlader hermed indtrykket af, at den differentierede oplevelse af gennemsigtigheden i systemet i aftagergruppen ikke er knyttet til uddannelsesretning, men snarere afhænger af hvilket CVU, de pågældende aftagere samarbejder med, herunder omfanget af den direkte dialog og samarbejde med CVU'et. I forlængelse heraf viser interviewene, at der i rekvirerede uddannelsesforløb er en tæt dialog med CVU og dermed også tydelighed om det produkt, som organisationen køber. Andre peger på, at den direkte dialog med CVU'et i det hele taget tydeliggør mulighederne med uddannelsen, men *"at det også er nødvendigt med denne kontakt, for ellers er det svært at gennemskue mulighederne." (aftager SD). "(...) Der er en myriade af muligheder, og det er godt, men man skal have hjælp til at finde vej i junglen." (PDSI-aftager)*

Hvad angår gennemsigtigheden i diplomuddannelsessystemet, efterlader interviewene indtrykket af, at de deltagende aftageres opmærksomhed i mindre grad er rettet mod, hvorvidt diplomuddannelserne i sidste ende skaber et "genkendeligt produkt" – og i højere grad rettet mod, om produktet modsvarer deres specifikke behov via fleksibiliteten i udbuddet. Parallelt hermed tegner der sig et billede af, at aftagernes fokus – særligt PDSI-aftagernes – er rettet mod *køb* af uddannelse mere end *ansættelse af* medarbejdere, hvorfor genkendeligheden set udefra i forhold til potentielle ansøgere ikke er et behov, der trænger sig på hos disse aftagere.

At genkendeligheden ikke opleves som en udfordring for flere af aftagerne, skal også ses i lyset af, at mange aftagere netop har en direkte dialog med CVU'erne om det uddannelsesforløb, som de køber. Enkelte aftagere giver endvidere udtryk for, at de ikke som sådan har behov for et "genkendeligt produkt", eftersom *"Vi ved, der kommer et produkt ud i sidste ende, som vi kan bruge"*, og at det for arbejdspladsen primært handler om at målrette den ansattes kompetencer til or-

ganisationen: ”*Moduliseringen er vigtig – vigtigere end et klart produkt.* (aftager)

I modsætning til aftagergruppen er der blandt dimittenderne – uafhængigt af uddannelsesretning – en generel oplevelse af, at diplomuddannelsessystemet er vanskeligt at overskue, om end de fleste dimittender som nævnt vurderer, at udbuddet af diplomuddannelser har kunnet indfri deres behov. De interviewede dimittender har således i vid ustrækning selv tilrettelagt deres eget uddannelsesforløb og har ikke deltaget i rekvirerede forløb organiseret af arbejdspladsen. Dimittenderne udtrykker bl.a. deres oplevelse af uddannelsernes gennemsigthed på følgende måde: ”*Jeg synes faktisk, det var lidt svært (...) du er helt overladt til dig selv. Nogle gange kan alle de her tilbud virke frustrerende (...) der er mange ting, man selv skal finde ud af.*” De understreger i forlængelse heraf, at det er vigtigt at tale med en studievejleder om mulighederne, da informationsmateriale i sig selv ikke er tilstrækkeligt. Også flere aftagere understreger vigtigheden af, at CVU’erne styrker vejledningen til de studerende/medarbejderne.

Vejledningmuligheder for de studerende

Imidlertid er der kun ganske få af de interviewede dimittender, som har fået vejledning om uddannelsesmulighederne, inden de startede på uddannelsen. Af interviewene med dimittenderne tegner sig et billede af, at vanskelighederne med at overskue mulighederne i udbuddet primært har gjort sig gældende, før dimittenderne startede på uddannelsen. Flere af dimittenderne er således ikke klar over, hvorvidt de faktisk kunne få vejledning i forbindelse med valg af uddannelse, og efterspørger derfor mere information om denne mulighed. I stedet for vejledning nævner flere, at de har brugt kolleger, der tidligere har taget en diplomuddannelse, som sparringspartnere: ”*Det er nemmere, når man er kommet ind på uddannelsen (...) inden man kommer inden for dørene, er der ikke ordentlig vejledning (dimittend).*” En anden dimittend påpeger: ”*Efter at have været på kurset, så kunne jeg bedre se hvordan.*”

Til gengæld peger de fleste dimittender på, at de har fået en nyttig vejledning i forbindelse med gennemførelsen af studiet både i forhold til procedurer omkring eksamen og skriftlige opgaver samt valg af moduler.

4.3 Sammenfatning af afsnittet

Interviewene viser, at diplomuddannelserne som efter-/ og videreuddannelsesmulighed er en del af bevidstheden i de organisationer, hvorfra de deltagende aftagere og dimittender kommer. Kendskabet til uddannelsen bygger i høj grad på en række positive elementer, herunder gode opkvalificeringsmuligheder og muligheden for at koble teori på organisationernes praksis. En større andel af de adspurgte dimittender og aftagere oplever, at de har den fornødne information

om diplomuddannelsen, om end flere også efterspørger bedre information om, hvordan uddannelsen kan matche deres konkrete behov i organisationen.

I forhold diplomuddannelsernes gennemsigtighed er der ligeledes blandede oplevelser blandt de deltagende dimittender og aftagere. Nogle finder, at det er vanskeligt at overskue mulighederne og få overblik over hvilke moduler, der er relevante i forhold til organisationens behov. Andre af de deltagende aftagere mener omvendt, at de har et ganske klart overblik over de muligheder, der ligger i udbuddet, hvilket kan forklares med disse aftageres tættere dialog og samarbejde med CVU'erne. Aftagernes forskellige vurderinger af gennemsigtigheden i diplomuddannelsessystemet er således ikke bestemt af den uddannelsesretning, som de repræsenterer, men af hvilket samarbejde, der er etableret med CVU'erne.

Grundlæggende tegner sig på baggrund af interviewene et billede af, at de deltagende aftageres fokus i mindre grad er rettet mod en søgen efter et 'genkendeligt produkt', men snarere er rettet mod, om uddannelsesproduktet modsvarer organisationens behov som led i fleksibiliteten.

I modsætning til aftagerne oplever stort set alle de interviewede dimittender fra begge uddannelsesretninger, at diplomuddannelsessystemet er vanskeligt at overskue og "finde rundt i" både i forhold til valg af moduler og i forhold til forskellige krav og procedurer, som stilles fra de enkelte CVU'er. Dimittenderne – understøttet af både aftagere og censorer – efterspørger derfor en styrket vejledning fra CVU inden opstart på uddannelsen

5 DIPLOMUDDANNELSERNES FAGLIGE NIVEAU

I det følgende kapitel belyses de interviewede censorer, aftagere og dimittenders vurderinger af diplomuddannelsernes faglige niveau. Indledningsvis beskrives og analyseres informantgruppernes perspektiver på sammenhængen mellem det ordinære uddannelsessystem og diplomuddannelserne i forhold til at sikre det faglige niveau. Dernæst belyses erfaringer med undervisernes kvalifikationer samt forskningstilknytningens betydning for det faglige niveau. Endelig belyses censorernes vurdering af kvalitetssikringen og dennes betydning for det faglige niveau.

5.1 **Diplomuddannelsernes sammenhæng med det ordinære uddannelsessystem**

Niveaumæssigt svarer diplomuddannelserne ifølge VFV-loven til det faglige niveau på mellemlange videregående uddannelser (professionsbachelorniveau), hvormed de skal bygge ovenpå de korte videregående uddannelser samt kvalificere til en masteruddannelse – svarende til de lange videregående uddannelser.

Overordnet set viser interviewene som tidligere belyst, at censorer, aftagere og dimittender har forskellige vurderinger af diplomuddannelsernes faglige niveau og de udfordringer, der knytter sig hertil. Grundlæggende efterlader alle interviewene indtrykket af en uklarhed eller manglende viden blandt deltagerne om den tiltænkte sammenhæng i grund- og efter-/videreuddannelsessystemet samt kriterierne for det faglige niveau.

Det er i overvejende grad gruppen af censorer fra både SD- og PDSI-uddannelserne, der udviser en stærk skepsis over for det faglige niveau, som de ikke mener altid svarer til det tiltænkte MVU-niveau. Selvom der ikke er enighed om det lovmæssige krav til uddannelsernes niveau, peger censorerne på en række forskellige årsager til, at det faglige niveau er svingende og nogle gange for lavt. *"... det faglige niveau hænger ikke sammen med de beskrevne mål [i VFV-loven], og i uddannelsen mangler der fokus på en videnskabelig arbejdsproces blandt de studerende."* (SD-censor)

For det første peger de på, at moduliseringen som tidligere beskrevet skaber en udfordring i forhold til at sikre et ensartet fagligt niveau både på den enkelte diplomuddannelse og i det samlede diplomuddannelsessystem som helhed. Med

andre ord er den fleksible tilrettelæggelse og sammensætning af valgfri moduler – både som efteruddannelse og kompetencegivende videreuddannelse – medvirkende til at skabe mange forskellige faglige niveauer blandt de studerende. I forlængelse heraf peger både censorer fra PDSI- og SD-uddannelser på, at der bør ske en specialisering af diplomuddannelserne, fordi det faglige niveau er for bredt. Det mener de samtidig vil betyde, at det vil gøre det mere relevant for de allerede uddannede professionsbachelorer at tage uddannelsen: ”(...) *Der burde være yderligere specialisering (...) I øjeblikket er den [uddannelsen] lidt for generel.*” ”*De [dimittenderne] skal være mere funktionsrettede eller erhvervsrettede.*”

For det andet peges der blandt de deltagende censorer på, at mange af de studerende mangler metodiske færdigheder. De hæfter sig konkret ved, at moduleringen gør det muligt for de studerende at fravælge et ”*fundamentalt metodisk fag som videnskabsteori*” i den indledende del af studieforløbet, hvilket er en barriere for at harmonisere de studerendes forudsætninger og sikre det tiltænkte faglige MVU-niveau. Censorerne peger endvidere samstemmende på, at en stor del af de studerende mangler træning i at skrive akademiske opgaver, herunder en analytisk tilgang til opgaverne. ”*Det er vigtigt at træne de studerende i at have et analytisk blik, og det burde i højere grad skrives ind i studieordningen, at man [de studerende] bør arbejde analytisk.*” (PDSI-censor)

Dette gælder især de studerende med indgangsniveauer fra de gamle uddannelser før uddannelsesreformen, som ifølge flere censorer påvirker det faglige niveau i negativ retning. Dette beskriver censorerne bl.a. på følgende måde: ”(...) *Dem, der er uddannet efter den gamle uddannelse – de har slet ikke studeret eller læst på den måde, man gør på grunduddannelsen i dag (...) det bliver ikke niveaustigning i forhold til det nuværende niveau, men i forhold til det daværende niveau.*” (censor). ”(...) *Målet bliver i virkeligheden reproduktion og ikke at løfte niveauet.*” (censor). Censorerne fra begge uddannelsesretninger vurderer således ikke, at diplomuddannelserne hæver det faglige niveau i forhold til grunduddannelserne, og mener derfor, at de ofte reelt må betragtes som efteruddannelse.

For det tredje ser censorer fra både SD- og PDSI-uddannelser, men også enkelte dimittender, at diplomuddannelsens moduler er meget komprimerede forløb, hvilket gør det svært for den enkelte studerende at nå den faglige fordybelse.

Endelig påpeger censorerne, at udfordringen ikke alene skal findes i uddannelsens opbygning, men også i, at det ikke er tilstrækkeligt præciseret i bekendtgørelsen/bekendtgørelserne, hvad der kender tegner det faglige niveau på diplomuddannelsen: ”*Fra ministeriel side skal det defineres helt tydeligt, hvilket niveau, vi ligger på.*” (censor)

På baggrund af disse udfordringer efterspørger censorer fra såvel PDSI- som SD-uddannelser således et mere ensartet fagligt niveau på tværs af CVU'erne. De finder, at det er nødvendigt at udarbejde præcise målbeskrivelser for uddannelsernes niveau, fordi der grundlæggende er for meget rum til fortolkning af niveauet i de nuværende bekendtgørelser: *"Der mangler en fælles beskrivelse, som imødegår atomiseringen [i diplomuddannelsessystemet]. Man burde forholde sig samlet til grundlæggende dele i, hvad en diplomuddannelse er – uanset om det er Sjælland, Jylland eller Fyn."* (censor). Enkelte censorer lægger desuden op til, at der indføres differentierede bedømmelseskriterier for hhv. studerende, der tager enkeltmoduler, og studerende, som gennemfører en hel diplomuddannelse. Dette vil ifølge censorerne i højere grad sikre det faglige niveau og reducere udfordringen i, at diplomuddannelserne fungerer både som efteruddannelse og videreuddannelse. Endelig er der behov for at indføre en vis rækkefølge i tilrettelæggelsen af de moduler, som de studerende gennemfører – fx ved at indføre det førnævnte obligatoriske basismodul på alle diplomuddannelser.

I overensstemmelse med de deltagende censorers vurderinger er der enkelte dimittender, som også efterspørger en højere grad af harmonisering af modulerne på tværs af CVU'er. De har oplevet, at der på de forskellige CVU'er stilles forskellige retningslinjer og krav til niveau og indhold, hvilket vanskeliggør gennemførelsen af studiet.

Set fra mange af aftagernes og dimittendernes side er den overvejende opfattelse imidlertid, at det faglige niveau på diplomuddannelserne svarer til deres forventninger. I modsætning til censorerne beskriver flere af deltagere det faglige niveau som højt. Det understreges dog af primært aftagerne, at dette ikke er et udtryk for, at niveauet må være lavere, selvom mange studerende oplever, at det er et hårdt studium: *"Man skal op på et vist niveau for, at det kan betale sig at sende dem af sted (aftager)".* Flere deltagere fra begge grupper peger således uafhængigt af uddannelsesretning på, at det faglige niveau matcher de studerendes kompetencer, men at niveauet er så tilpas udfordrende, at den enkelte tilegner sig nye færdigheder og kompetencer. *"... jeg [PDSI-dimittend] læste ekstra bøger for at kunne forstå, hvad [underviserne] sagde. Det var en hård belastning, men det er okay, hvis uddannelsen skal have et vist fagligt niveau. Jeg følte mig udfordret fra starten af."* (PDSI-dimittend)

De udfordringer, som en stor andel af dimittender og aftagere peger på i forhold til det faglige niveau, knytter derfor snarere an til, at niveauet til tider er for højt. Dimittenderne finder således som udgangspunkt ikke, at de studerendes forskellige indgangsniveauer påvirker det faglige niveau i negativ retning, men peger sammen med flere af de deltagende aftagere på, at medarbejdere/medstuderende,

hvis grunduddannelse ligger mange år tilbage, har vanskeligt ved at følge med på studiet. I forlængelse heraf oplever flere aftagere fra begge uddannelsesområder, at særligt ældre medarbejdere udviser skepsis over for at tage en diplomuddannelse, fordi det er længe siden, de har *"befundet sig på skolebænken, og at kravene til de studerende er for høje."* Ikke alle medarbejdere har et fagligt grundlag for at studere og især ikke fag som videnskabsteori, der af aftagere (på især PDSI-området) beskrives som *"meget teoritungt"*. Nogle aftagere har som konsekvens af, at undervisningen føres på et for højt teoretisk niveau, oplevet, at deres medarbejdere springer fra uddannelsen undervejs, hvilket de betegner som *"spild af tid og ressourcer for medarbejder og arbejdsgiver."* Aftagerne refererer hermed til den samme gruppe af studerende som censorerne, der blot i stedet finder, at niveauet er for lavt og ikke for højt.

En anden udfordring i forhold til det faglige niveau er ifølge dimittender og aftagere, at forskellige faglige niveauer blandt studerede på de enkelte moduler kan gøre det vanskeligt for "nye" studerende at følge med på modulet: *"Jeg oplevede at gå sammen med nogen på 3.- 4. modul, og jeg var på mit første (...). Jeg læste ekstra bøger for kunne forstå, hvad de sagde. [Det var] – en belastning, men okay, hvis uddannelsen skal have et vist fagligt niveau."* (dimittend)

5.2 Undervisernes kvalifikationer

I relation til diplomuddannelsernes faglige niveau er de interviewede censorer og dimittender blevet bedt om at vurdere undervisernes kvalifikationer på diplomuddannelserne.

Der er både blandt de deltagende dimittender og censorer en generel oplevelse af, at underviserne på diplomuddannelserne har kvalifikationer på højt niveau såvel fagligt som formidlingsmæssigt, ligesom der peges på, *"at de er gode til at tage højde for de forskellige miljøer, man kommer fra."* (dimittend) Flere censorer fremhæver, at alle underviserne er akademisk uddannede, hvorfor de har forudsætningerne for at kunne opretholde det rette faglige niveau på diplomuddannelserne.

Dimittenderne ser også meget positivt på undervisernes evne til at knytte an til den virkelighed, som de arbejder i. De oplever således også, at underviserne med deres erfaringer fra praksis har en god viden og forståelse for dimittendernes profession, om end enkelte nævner, at underviserne ikke altid kunne give praktiske eksempler, som var vedkommende for alle, når der var forskellige professioner på samme hold.

Nogle af dimittenderne betegner det som en fordel at have en gennemgående lærer på det enkelte modul, fordi det er med til at skabe både større tryk-

sammenhæng mellem fagene og større progression inden for det enkelte modul: "(...) *det er fint med en gennemgående lærer [på modulet]. (...), man tør sige mere, og der er bedre mulighed for at lægge ovenpå [de øvrige moduler].*" (dimittend)

5.3 **Forskningstilknytning**

I relation til at sikre det faglige niveau er censorerne endvidere blevet bedt om at vurdere omfanget af forskningstilknytningen på diplomuddannelserne og hvilken betydning, forskningstilknytningen har for det faglige niveau.

Fokusgruppeinterviewene med censorer efterlader samlet set indtrykket af, at forskningstilknytning er et uklart begreb, som tolkes forskelligt af de enkelte censorer, men også af de enkelte CVU'er: "*Forskningstilknytning – det er svært at definere, det er et meget vagt begreb i bekendtgørelsen.*" (censor). "*Hvad menes der med forskningstilknytning?*" (censor). "*Det kan forstås fra alt fra at have læst en videnskabelig artikel til at have en forsker i undervisningen.*" (censor)

Flere censorer tilkendegiver dog, at forskningstilknytningen forstået som inddragelse af forskere i undervisningen finder sted i meget lille omfang. Dette er et økonomisk spørgsmål, idet censorerne ikke mener, at CVU'erne har råd til at have forskere til at undervise. Enkelte peger dog på, at nogle af CVU'ernes undervisere *er* forskningsuddannede samt skolet i en videnskabelig tankegang.

Samlet finder censorerne ikke, at forskningstilknytningen eller manglen på samme medvirker til at sikre det faglige niveau. Grundlæggende er der behov for en kortlægning og tydeliggørelse af begrebet.

5.4 **Kvalitetssikring**

De enkelte censorer indleverer hvert år censorrapporter til censorformandskabet, som er med til at kontrollere, at den enkelte diplomuddannelse lever op til kravet om niveaumæssigt at være i overensstemmelse med det ordinære system.

Ingen af censorerne finder dog, at de spiller en rolle i forhold til at kvalitetssikre diplomuddannelsernes faglige niveau. Der nævnes tre årsager hertil. Dels oplever censorerne ikke, at deres anbefalinger i censorrapporterne bliver fulgt. Dels vurderer de, at censorernes takster er en barriere for at sikre fyldestgørende censorrapporter. Taksterne er således ikke tilstrækkeligt høje til, at censorerne kan bruge den nødvendige tid til at udarbejde censorrapporter. Derudover nævner de, at "*uddannelse på markedsvilkår i sig selv er en barriere for at varetage kvalitetssikring af diplomuddannelserne.*" De deltagende censorers budskab er, at, når efterspørgselen er styrende for udbuddet, skabes et større fokus på mar-

kedsføring end på faglighed. Enkelte aftarere giver på samme måde udtryk for skepsis over for det markedsstyrede udbud og sikringen af kvaliteten: ”*Vi kan mærke, at CVU’erne er taxameterstyrede. Der er meget få studerende, som ikke består eksamen. De får jo penge efter, hvor mange der består.*” (PDSI-aftarer)

Endelig peger flere censorer på, at censorernes individuelle skriftlige afrapporteringer inden for de enkelte diplomuddannelser ikke er tilstrækkelig til at sikre et ensartet fagligt niveau i diplomuddannelsessystemet. De foreslår derfor mere dialogbaserede metoder, hvor censorer mødes på tværs af uddannelsesområder. Det udtrykkes bl.a. på følgende måde: ”*Der er noget uhyre mekanisk i den form (...) det afgørende er, at der et forum, hvor man diskutere de her ting.*” (censor)

De interviewede censorer har generelt ikke noget indblik i CVU’ernes interne kvalitetssikring af diplomuddannelserne, ligesom Undervisningsministeriets rolle i forhold til tilsynet med uddannelserne er uklar for dem: ”*Jeg mener, at de beskikker et antal censorer, og så er det det!*” (censor)

5.5 Sammenfatning af afsnittet

På tværs af de to uddannelsesretninger giver primært de deltagende censorer udtryk for stor skepsis over for diplomuddannelsernes faglige niveau, som de finder meget svingende, for bredt og lavere end det tiltænkte MVU-niveau. Flere censorer finder således ikke, at niveauet løfter sig over grunduddannelsen. Årsagerne skal ifølge censorerne findes i ulempen ved den fleksible tilrettelæggelse af uddannelsen via moduleringen, at de studerende ikke indleder studiet med et metodemodul, at komprimerede uddannelsesforløb begrænser den faglige fordybelse, og, at de studerende, som ikke har læst i mange år, får et lavere fagligt niveau. Endelig peger de på, at der i bekendtgørelsen grundlæggende mangler en præcisering af diplomuddannelsernes niveau for at vide hvilket niveau, der er målet for uddannelsen.

Anderledes er de fleste interviewede aftarere og dimittender på tværs af uddannelsesretninger tilfredse med det faglige niveau, om end de i modsætning til censorerne peger på, at niveauet snarere er højt. Dette kommer ifølge disse grupper – ligesom censorerne også peger på – i særlig grad til udtryk ved, at studerende, hvis uddannelse går en årrække tilbage, har vanskeligt ved at følge niveauet.

Interviewene viser endvidere, at de deltagende censorer og dimittender finder, at underviserne er højt kvalificeret og derfor medvirkende til at understøtte det faglige niveau. Til gengæld tegner interviewene et billede af, at både forsknings-tilknytningen til uddannelserne og kvalitetssikringen af uddannelserne på såvel lokalt som centralt niveau er meget uklare begreber for censorerne, som ikke finder, at de har en betydning for at sikre det faglige niveau.

6 SAMMENHÆNGEN MELLEM UDBUD OG BEHOV

I dette kapitel belyses de deltagende aftageres og dimittenders vurderinger af diplomuddannelsernes udbud set i forhold til deres behov. Indledningsvis beskrives og analyseres deltagerens vurderinger af, hvordan diplomuddannelsernes udbud adskiller sig fra andre efter- og videreuddannelsesforløb. Herefter belyses, hvorvidt diplomuddannelsernes hhv. brede og mere specifikke udbud indfrier aftagerens behov, ligesom vurderinger af de rekvirerede uddannelsesforløb og af modulernes oprettelse også belyses. Afslutningsvis sættes fokus på organisationernes nyttiggørelse af uddannelserne og disse betydning for organisationen.

6.1 Diplomuddannelserne og andre efter- og videreuddannelser

Som belyst i tidligere afsnit tegner interviewene et billede af, at de deltagende PDSI- og SD-aftageres og -dimittenders behov i vid udstrækning indfries, hvad angår diplomuddannelsernes evne til at kombinere uddannelse og arbejde samt koble teori med organisationens praksis.

For at se nærmere på sammenhængen mellem udbud og behov er de deltagende aftagere og dimittender i fokusgruppeinterviewene blevet bedt om at vurdere, hvorved diplomuddannelserne adskiller sig fra andre efter- og videreuddannelsesstilbud, som aftagerne evt. benytter sig af.

Flere af de deltagende PDSI-aftagere benytter sig af kortere og billigere kurser tilrettelagt i internt regi eller i andet regi som fx fagforeninger, når der er behov for meget målrettede og/eller redskabsorienterede kurser: "(...) de [kurserne] er løftestang i forhold til meget specifikke emner." (PDSI-aftager)

Imidlertid er de deltagende aftageres og dimittenders valg af diplomuddannelserne i høj grad betinget af, at der i modsætning til øvrige uddannelser/kurser er tale om en kompetencegivende uddannelse: "*Diplomuddannelsen er en del af bevidstheden både blandt ledere og medarbejdere. Det er den, fordi det er en kompetencegivende uddannelse, hvor man får tildelt ECTS-point (...).*" (PDSI-aftager)

Enkelte af SD-aftagerne påpeger i forlængelse heraf, at de selv ville kunne tilrettelægge de samme uddannelsesforløb på niveau med diplomuddannelserne in-

ternt i deres organisation, men at de må vælge diplomuddannelsen, fordi den er anerkendt som et kompetencegivende uddannelsesforløb. Andre af de interviewede SD-aftagere peger på, at de ikke har mulighed for at købe specialiserede kurser via foreninger eller andre udbydere, hvorfor de ser diplomuddannelsen som den stort set eneste valgmulighed.

I forhold til muligheden for at vælge en masteruddannelse i stedet for en diplomuddannelse vurderer flere af de deltagende aftagere fra særligt PDSI-området, at masteruddannelsen i højere grad retter sig mod ledelsesniveau, om end særligt SD-aftagerne også peger på, at flere og flere af de kommende medarbejdere med en professionsbachelor vil efterspørge en masteruddannelse på sigt. Hvad angår dimittenderne, efterlader fokusgruppeinterviewene indtrykket af, at masteruddannelsen i begrænset omfang – eller slet ikke – har været overvejet som en reel valgmulighed, da de skulle træffe beslutning om efter/og -videreuddannelse.: ”Med min [PDSI-dimittend] hektiske hverdag derhjemme passede PD-uddannelsen mig bedre end en master, da den [masteruddannelsen] er niveauet højere.” (PDSI-dimittend). En anden PDSI-dimittend understreger, at: ”... jeg havde tænkt på en cand.pæd., men PDSI-uddannelsen kan kombineres med et arbejde, og jeg kan gøre det i mit eget tempo.” (PDSI-dimittend)

Økonomiske hensyn spiller ligeledes en rolle i forhold til at indfri de interviewede aftageres behov. Således fremhæver størstedelen af aftagerne vigtigheden af, at de ansatte kan tildeles SVU som studerende i diplomuddannelsessystemet. I forlængelse heraf tilføjer de, at både masteruddannelserne og mange private kurser er dyrere end diplomuddannelsen, hvormed det er urealistisk at give flere medarbejdere en uddannelse ud fra det uddannelsesbudget, som organisationen har til rådighed:

”Den [diplomuddannelsen] er én af de få muligheder, der er for at komme videre i uddannelsessystemet på baggrund af begrænsede økonomiske ressourcer.” (SD-aftager)

”En masteruddannelse koster det dobbelte af en diplomuddannelse, så det har da en betydning. Jeg vil hellere sende flere på en diplomuddannelse end få [medarbejdere] på en master.” (PDSI-aftager)

Som det fremgår af citatet, er fleksibiliteten i forhold til at kunne vælge en hel diplomuddannelse eller blot tage et eller flere enkelte moduler en fordel ved diplomuddannelsessystemet, som ifølge både SD- og PDSI-aftagere er med til at indfri deres behov, når det gælder de økonomiske hensyn. Flexibiliteten i diplomuddannelsessystemet giver således aftagerne mulighed for at give medarbejderne et modul ad gangen, og det er rent økonomisk mere overskueligt: ”Selvom jeg er klar over, at det har en større gennemslagskraft at være af sted

over et længere forløb, tildeler jeg mine ansatte enkeltmoduler i de tilfælde, hvor det vil understøtte de ansattes kompetencer på et bestemt fagligt område.”
(PDSI-aftager)

Når det er sagt, er der alligevel flere af de deltagende aftagere af begge uddannelsesretninger, som tilkendegiver, at det er omkostningsfuldt at sende medarbejdere af sted på diplomuddannelsen. Det er imidlertid for de flestes aftageres vedkommende ikke selve deltagergebyret, som er uoverkommeligt, men i højere grad de omkostninger, der skal betales til vikardækning. Hertil kommer en anden udfordring, som ligger i at skulle finde relevante kompetencer til at vikariere for den studerende. Særligt de deltagende SD-aftagere peger på, at det på de meget fagspecifikke fagområder, som findes i sundhedssektoren, er vanskeligt at finde vikarer til at erstatte den studerende medarbejder.

6.2 **Det brede udbud versus det specifikke udbud**

På baggrund af interviewene tegner sig grundlæggende relativt mange ligheder mellem informantgruppernes vurderinger af diplomuddannelsessystemet på hhv. det pædagogiske område og det sundhedsfaglige område.

En af de mere tydelige forskelle mellem PDSI- og SD-aftagere i de gennemførte interview relaterer sig til forskellige behov, hvad angår det brede over for det mere specialiserede udbud samt brugen af enkeltmoduler over for hele diplomuddannelser.

Interviewene efterlader først og fremmest indtrykket af, at de deltagende SD-aftagere har en større opmærksomhed på, at diplomuddannelsernes niveau ækivalerer med et professionsbachelorniveau – end det gør sig gældende for aftagere af PDSI-uddannelserne. Konkret fremhæver SD-aftagere – men også SD-censorer, at hele diplomuddannelser i vid udstrækning bruges til en generel opkvalificering af de ansatte, der endnu ikke har en professionsbachelor. Det drejer sig fx om ældre sygeplejersker, som har ansvar for at uddanne sygeplejestuderende: *”Det kan være et problem, at de ældre medarbejdere uden en bachelorgrad skal videreuddanne sygeplejestuderende, hvorfor diplomuddannelsen er et redskab til disse ansatte.”* (SD-aftager)

SD-aftagerne peger endvidere på, at der er gode muligheder for at tilbyde medarbejdere med en diplomuddannelse særlige opgaver, så de får nyttiggjort deres kompetencer, fx i form af kliniske vejlede opgaver mv.

Samtidig er vurderingen dog blandt nogle af de deltagende SD-aftagere – i lighed med censorernes tilkendegivelse af, at det faglige niveau er for bredt – at diplomuddannelserne med tiden vil blive mindre relevante på det sundhedsfaglige område, efterhånden som flere og flere medarbejdere får en professions-

bachelor. Dette skyldes ifølge disse aftagere og flere censorer, at det nuværende udbud ikke er tilstrækkeligt specialiseret til, at de kan bruge uddannelsen som efter- og videreuddannelse nu og på sigt: *"(...) men de seneste år er uddannelsen begyndt at halte bagud, da diplomuddannelsen ikke er helt opdateret i forhold til samfundets krav. Der mangler en opdatering på faglige områder, som ikke udbydes af CVU'erne lige nu (...)." (SD-aftager)*

En anden aftager forklarer, *"... at der fremover bliver stor efterspørgsel efter meget fagspecifikke fag. Og så længe andre ikke udbyder specialuddannelser, så er vi nødt til at benytte os af diplomuddannelsen."* (SD-aftager)

Efterspørgselen efter et mere specialiseret udbud forklarer endvidere, hvorfor aftagerne af SD-uddannelserne i højere grad end aftagerne af PDSI-uddannelserne ser muligheden i at give deres medarbejdere en masteruddannelse med henblik på at nå et højere og mere specialiseret fagligt niveau.

De deltagende PDSI-aftagere har ikke på samme måde som SD-aftagerne opmærksomheden rettet mod vigtigheden af, at medarbejderne tilegner sig et professionsbachelorniveau, ligesom de i mindre grad end SD-aftagerne giver udtryk for at tildele hele diplomuddannelser til deres pædagogiske medarbejdere.

Således er der mange af de deltagende aftagere af PDSI-uddannelserne, som sender mange pædagoger på de samme enkeltmoduler, der er særligt rettet mod organisationens aktuelle behov, mens det i højere grad er ledere, som tildeles en hel diplomuddannelse.

Forklaringen skal bl.a. findes i, at mange af de deltagende PDSI-aftagere oplever, at en hel diplomuddannelse så at sige *"uddanner medarbejderen ud af stillingen."* (PDSI-aftager), eftersom mange pædagoger benytter uddannelsen som springbræt til at søge et nyt job. Dette giver enkelte af de deltagende dimittender også udtryk for: *"... nogen gange har det været svært at komme tilbage til en praktisk og hektisk hverdag, fordi man har siddet på skolebænken og fantaseret. Man ser sine kolleger med andre øjne og stiller større krav til dem. Man er blevet meget mere kritisk."* (SD-dimittend). Flere af PDSI-aftagerne fremhæver i forlængelse heraf, at det ofte ikke er muligt at imødekomme forventningerne fra medarbejderne om særlig jobfunktioner eller opgaver i forlængelse af en diplomuddannelse. Af samme grund finder de derfor, at det faglige niveau på masteruddannelserne er for højt og ikke relevant på det pædagogiske område.

Derudover nævnes som tidligere beskrevet de økonomiske hensyn eller begrænsninger som en årsag til, at hele diplomuddannelser benyttes i mindre grad blandt pædagogiske medarbejdere. Enkeltmoduler giver til gengæld mulighed for at tilbyde flere medarbejdere efteruddannelse. Som en aftager formulerer det:

”Jeg ønsker ikke at skyde med spredehagl, men jeg vil gerne give alle ansatte større kompetencer.”(PDSI-aftager)

Endelig betyder kravet om, at en diplomuddannelse skal udløse et løntillæg, at nogle aftagere af PDSI-uddannelserne fravælger en hel diplomuddannelse: *”Lønbudgettet er heller ikke til at have en diplomuddannet ansat, så derfor søger mange ansatte væk efter at have færdiggjort en diplomuddannelse. De ansatte bliver overkvalificerede og så er pengene spildt.”* Blandt de interviewede dimittender med enkeltmoduler er forklaringen en anden. Flere har forsøgt sig med enkeltmoduler, fordi det rent tidsmæssigt ikke har været muligt at gennemføre en hel diplomuddannelse af hensyn til familie eller arbejde, eller fordi de, *”... tog et modul for at se, hvad det var for noget.”*

Nogle PDSI-aftagere tilføjer, at det har større gennemslagskraft at være af sted over et længere forløb end blot enkelte moduler, men at enkelte moduler er nyttige til at understøtte de ansattes kompetencer på et bestemt fagligt område. Endelig er der også aftagere, som tilkendegiver, at det er vigtigt med både den generelle faglige og fagspecifikke opkvalificering i organisationen og dette dobbelte formål tilgodeses ved valg af enkeltmoduler, som er målrettet behovet.

Enkelte aftagere konstaterer dog, at *”hvor man tidligere havde mange ansøgninger om fagfaglige [fagspecifikke] videreuddannelser, så er der i dag mere fokus på den [generelle] faglige udvikling blandt de ansatte. På denne måde kan de ansatte være med til at formulere en strategi for hele arbejdspladsen.”* (PDSI-aftager)

Uagtet at der særligt blandt SD-aftagerne efterspørges mere fagspecifikke moduler som følge af den samfundsmæssige specialisering, peger aftagere fra begge uddannelsesområder ligeledes på, at diplomuddannelserne kan komme til at spille en særlig rolle i forhold til tværfaglige uddannelsesforløb. Parallelt med specialiseringen er der samtidig behov for, at de ansatte kan betragte praksis ud fra et helhedsperspektiv fx i forhold til forebyggelse, sammenhængende patientforløb, mv.: *”Og det er nok fremtiden, at uddannelser tænkes mere sammen på tværs af fagområder. Det er dog kun enkelte fagområder som kan slås sammen, fordi de fleste områder er for fagspecifikke.”* (SD-aftager)

Flere peger således på behovet for mere helhedstænkning på tværs af faggrupper og på tværs af primær og sekundær sektor på sundhedsområdet – også når det gælder uddannelsessystemet.

6.3 **Rekvirerede uddannelsesforløb**

En anden forskel mellem informantgrupperne fra det pædagogiske område og det sundhedsfaglige område kommer til udtryk ved de interviewede aftageres brug af rekvirerede diplomuddannelsesforløb.

Interviewene tegner således et billede af, at særligt PDSI-aftagerne benytter sig af rekvirerede forløb i forhold til de enkelte moduler, fordi det giver mulighed for at målrette uddannelsesindsatsen til bestemte fagområder eller indsatsområder i organisationen: *"Vi har ikke penge til "cremen", så uddannelse skal være meget målrettet; det er ikke som før i tiden, hvor man bevilligede efteruddannelse som belønning."* (PDSI-aftager). Man kan samle en større gruppe af ansatte, som kan sendes af sted samtidig. Som eksempel fortæller en skoleleder, at alle ansatte på skolen er tilmeldt et rekvireret forløb om elevplaner. De deltagende PDSI-aftagere fremhæver således, at der skabes netværk mellem de ansatte, og at alle får et fælles udgangspunkt, hvilket er en fordel for institutionen eller kommunen som helhed. I nogle kommuner indgås aftaler om rekvirerede forløb på PD-området på centralt niveau som led i en strategisk beslutning på uddannelsesområdet i kommunen. Det giver bedre muligheder for at benytte rekvirerede forløb.

"(...) Det giver en synergieffekt at sende folk af sted samtidig. Alle får en fælles tilgang og et fælles udgangspunkt." (PDSI-aftager)

Hermed anvendes de rekvirerede forløb også som led i en samlet organisationsudvikling, hvor mange medarbejdere inddrages på en gang. Styrken ved disse centralt koordinerede forløb er samtidig, at det sparer den enkelte ansatte for at skulle skabe overblik over mulighederne: *"Mange af de ansatte, der er ude på egen hånd, giver simpelthen op, fordi det er så svært at gennemskue de forskellige fag. Derfor er det nødvendigt at have kontakt til CVU'erne ved valg af kurser [moduler]."* (PDSI-aftager)

Det fremhæves endvidere, at de rekvirerede forløb muliggør, at man kan få placeret modulerne, så de tidsmæssigt passer ind i igangværende forløb i institutionen, hvilket gør det lettere fx at planlægge vikardækning. Dertil kommer nødvendigheden af ledelsens stillingtagen til organisationens udvikling i forbindelse med de rekvirerede forløb: *"Desuden tvinges vi som aftagere til at vurdere, hvad der er på spil i forhold til vores ansatte, og jeg gør mig overvejelser om, hvad der skal være med i forløbet."* (PDSI-aftager)

Endelig peges der på, at der spares ressourcer og tid ved at tilrettelægge modulet lokalt. *"Vi lægger vægt på, at medarbejderne er aktive i uddannelsen og ikke bruger tiden på landevejene. Derfor bruger vi rekvirerede forløb, som ligger lokalt."* (PDSI-aftager)

De deltagende aftagere af SD-uddannelserne benytter i ganske begrænset omfang rekvirerede forløb. De forklarer, at et fælles modul for de ansatte ofte vil være for generelt i forhold til de mange specialer, der er i den sundhedsfaglige sektor. Samtidig er det vanskeligt for afdelingerne at undvære flere medarbejdere på samme tid: *"Vi har mere specifikke fagforløb, som CVU'et ikke på samme måde kan sammensætte så frit til os."* (SD-aftager)

Der er dog en interesse fra de deltagende SD-aftageres side i forhold til at benytte rekvirerede forløb, hvis dette kunne ske i samarbejde med andre sygehuse med samme behov eller andre aktører på sundhedsområdet i kommunerne i et tværgående samarbejde. Det kræver dog ifølge disse aftagere en mere overordnet planlægning, end der er tale om i dag. Kun ganske få af de deltagende SD-aftagere i sygehussektoren har på tværs af afdelinger i landet haft samarbejde om et rekvireret forløb for at kunne oprette et fagspecifikt modul.

6.4 **Oprettelse af moduler**

Om end de interviewede aftagere og dimittender, som tidligere belyst, sætter stor pris på fleksibiliteten og moduleringen med henblik på at sammensætte uddannelser, der er særligt målrettet organisationens behov, fremhæver de to informantgrupper fra begge uddannelsesretninger, at dette behov ikke altid indfries. Der peges generelt på, at det er et problem, at udbuddet i perioder ikke er tilstrækkeligt varieret, fordi moduler ikke oprettes som planlagt på grund af for få deltagere. Dette er netop med til at påvirke det fagspecifikke udbud, der som tidligere beskrevet i særlig grad efterspørges mere blandt de deltagende SD-aftagere: *"De små fags behov imødekommes sommetider ikke, fordi holdene er for små, så de ikke bliver oprettet. Det er et meget stort problem."* (SD-aftager)

Nogle af de deltagende dimittender har oplevet, at det har sinket de studerendes studieforløb betydeligt, at de var nødt til at vente med at følge et modul, fordi det ikke blev oprettet. Det påpeges desuden af både aftagere og dimittender, at det er u hensigtsmæssigt, at de studerende kan "risikere" at skulle følge et modul, som udbydes i den anden ende af landet, fordi det lokale CVU ikke kan mønstre et hold. Rejsetiden og dermed fraværstiden fra arbejdspladsen bliver dermed en stor omkostning for organisationen: *"Problemet med diplomuddannelsen er, at de studerende kan risikere, at et modul ikke oprettes, eller at de skal følge et modul på Sjælland og et i Sønderjylland. Det er et problem, at udbuddet styrer og ikke efterspørgslen."* (aftager). På den baggrund efterspørger aftagerne en øget sikkerhed for, at de udbudte moduler gennemføres.

Konkret efterspørger nogle SD-aftagere udbud af flere 6-ugersmoduler, hvor der ikke skal stilles så store hold for, at de kan oprettes – fx ved at undervisere underviser i samme fag på flere forskellige CVU'er.

Andre aftarere fra begge uddannelsesretninger mener, at der bør finde en større koordinering sted mellem de enkelte CVU'er, således at flere moduler kan oprettes.

6.5 **Nyttiggørelse og betydning af uddannelsen i organisationen**

Såvel de deltagende aftarere som dimittender tilkendegiver enstemmigt, at de ansatte vender tilbage til arbejdspladsen med styrkede faglige og personlige kompetencer. Som det udtrykkes af en dimittend; *"Jeg har fået flere perspektiver på mit arbejde, og jeg kan nu sætte det ind i en samfundsmæssig sammenhæng."* Aftagerne udtrykker blandt andet betydningen af uddannelsen på følgende måde: *"Der sker noget på det reflektoriske plan, fordi de ansatte får lyst til at hente ny viden, og de forholder sig mere til eget fag."* (aftager). Det giver således et løft af hele afdelingen/institutionen, at de ansatte vender hjem med nye idéer og motivation, og de nye kompetencer bringes i høj grad i spil over for såvel ledelse som kolleger.

Især aftarerne på SD-området kan beskrive, hvordan de udformer en uddannelsesplan inden studiestart, hvordan de indgår aftaler om opfølgning på uddannelsen, eller hvordan de giver de ansatte projektleder- eller specialopgaver efter endt uddannelse. Det gør sig ikke gældende i samme omfang blandt PDSI-aftarerne.

Flere aftarere særligt fra PDSI-området honorerer deres medarbejdere med et løntillæg efter endt uddannelse. Flere tilstræber endvidere at give deres medarbejdere en ny funktion, når de vender tilbage fra uddannelsesforløbet, mens andre peger på, at de har oplevet det vanskeligt at kunne indfri medarbejdernes ønsker om nye opgaver. Nogle gør dem til tovholdere eller projektledere for bestemte projekter.

Flere PDSI-aftarere peger på, at de som nævnt ikke ser mulighed for at lave specialopgaver/funktioner i fx en børneinstitution.

Det er dog kutyme i de fleste organisationer – både på PDSI og SD-området – at de ansatte efter studieforløbet fremlægger deres afgangsprojekt eller anden viden fra studieforløbet for deres kolleger. Flere aftarere tilkendegiver vigtigheden af, at organisationen tager ansvar for at nyttiggøre den viden, som medarbejderne har tilegnet sig på uddannelsen: *"Man skal gøre noget i institutionen for at forankre den viden, de studerende får."* (aftager). På den måde *"holder [man] gryden i kog"* i organisationen, som en aftager udtrykker det. I sammenhæng hermed har flere aftarere bemærket, at deres ansatte efter studieforløbet efterfølgende bruger hinanden i netværk til videndeling og sparring om nye faglige perspektiver på praksis. Enkelte aftarere forestår selv, at der etableres dialoggrupper, hvor medarbejdere kan drøftes deres nye viden i relation til praksis på

arbejdspladsen: ”*Det har en positiv afsmitning på de resterende medarbejdere på flere niveauer.*” (aftager)

6.6 **Sammenfatning af afsnittet**

De deltagende PDSI-aftagere anvender ved siden af diplomuddannelsen kortere, redskabsorienterede kurser, når de har behov for opkvalificering af medarbejdere på et meget fagspecifikt område. Imidlertid foretrækker mange af de interviewede aftagere af begge uddannelsesretninger diplomuddannelserne, fordi de er kompetencegivende og muliggør medfinansiering af den ansattes studier i form af VSU. Hertil kommer øvrige økonomiske hensyn, som relaterer sig til muligheden for at købe et modul ad gangen.

Masteruddannelsen spiller en perifer rolle for såvel de deltagende aftagere som dimittender. Den tildeles på PDSI-området primært til ledere, da niveauet er for højt og ikke relevant i forhold til pædagogiske medarbejdere. De interviewede SD-aftagere åbner dog i højere grad for muligheden af også at tildele medarbejdere en masteruddannelse.

Dette skal ses i sammenhæng med, at de interviewede SD-aftagere i vid udstrækning anvender hele diplomuddannelser til en generel opkvalificering af medarbejdere til professionsbachelorniveau og således efterspørger et mere specialiseret udbud for at kunne anvende diplomuddannelsessystemet på sigt. Her bliver masteruddannelserne i højere grad en anden vej end diplomuddannelserne til øget specialisering af medarbejderne.

I modsætning til SD-aftagerne bruger de deltagende PDSI-aftagere i højere grad diplomuddannelserne som efteruddannelse til målrettet faglig opkvalificering, når det gælder medarbejderniveau – herunder i høj grad i form af rekvirerede forløb. Dette behov skyldes risiko for at uddanne medarbejdere ud af stillingen pga. af mangel på specialfunktioner eller manglende mulighed for ændret opgavevaretagelse på det pædagogiske område.

Ifølge de interviewede aftagere og dimittender fra begge uddannelsesretninger er diplomuddannelsernes udbud, variation og omfang præget af, manglende oprettelse pga. for få deltagere. Det betyder bl.a. at det specifikke udbud reduceres, ligesom de interviewede aftagere peger på, at den manglende oprettelse er et problem i forhold til organisationers planlægning, fx hvad angår vikardækning.

7 METODE

7.1 Overordnet om interviewene

Målgruppen for undersøgelsen er aftagere, censorer og dimittender fra henholdsvis de pædagogiske diplomuddannelser og de sundhedsfaglige uddannelser på de otte CVU'er, der er udvalgt som selvevaluerende institutioner i evalueringen af diplomuddannelser. Disse CVU'er har således en vis tyngde inden for de pågældende to uddannelser, ligesom de opfylder en målsætning om geografisk spredning blandt undersøgelsens målgrupper.

Der er afholdt i alt otte fokusgruppeinterview i både Østdanmark og Vestdanmark, herunder hhv. to fokusgruppeinterview med dimittender og censorer samt fire fokusgruppeinterview med aftagere. Interviewene er gennemført med deltagelse af informanter tilknyttet forskellige CVU'er, eftersom undersøgelsen ikke har til formål at evaluere diplomuddannelserne på det enkelte CVU, men diplomuddannelsessystemet som helhed.

Som supplement til fokusgruppeinterviewene er der gennemført seks telefoninterview med aftagere.

Interviewene er gennemført i perioden 8. marts 2007 til 15. marts 2007.

7.2 Rekruttering og frafald

Rekrutteringen er sket ved direkte telefonisk henvendelse til undersøgelsens målgrupper. I forhold til censorer og aftagere er der forinden den telefoniske henvendelse udsendt en informationsskrivelse, der oplyser om formålet med undersøgelsen.

Målet har været at sikre ligelig repræsentation af deltagere tilknyttet de to uddannelsesområder – hhv. de pædagogiske diplomuddannelser og de sundhedsfaglige uddannelser – samt at sikre geografisk spredning blandt deltagerne. Desuden er der i rekrutteringen tilstræbt ligelig fordeling af dimittender med en hel diplomuddannelse og dimittender, der alene har taget enkelte moduler. Hvad angår censorerne, har målet været at sikre en bred repræsentation i censorernes erhvervsmæssige baggrund. To af deltagerne er medlemmer af censorformandskabet ved de sundhedsfaglige og pædagogiske diplomuddannelser.

Udvælgelsen af hhv. aftagere og dimittender er sket på baggrund af bruttolister udleveret af de otte CVU'er og med udgangspunkt i ovenstående udvælgelseskriterier. Udvælgelsen af censorer er foretaget på baggrund af bruttolister over censorkorpset for hvert af de to uddannelsesområder.

I forhold til aftagerne har et særskilt mål desuden været at rekruttere både aftagere med erfaring med diplomuddannelserne og enkelte aftagere med begrænset erfaring/

viden i forhold til diplomuddannelserne. Således skulle sidstnævnte gruppe medvirke til at belyse perspektiver på, hvorfor diplomuddannelserne ikke bruges. Det viste sig imidlertid vanskeligt at rekruttere aftagere med begrænset erfaring/viden, eftersom aftagerfeltet i de rekvirerede bruttolister viste sig at have enten en meget høj viden/erfaring i forhold til diplomuddannelserne eller stort set ingen viden. På den baggrund er det aftagere med relativt stor erfaring med køb af diplomuddannelser, som har deltaget i fokusgrupperne.

Der er taget telefonisk kontakt til 180 aftagere og 110 censorer. Der er forsøgt gentagende kontakt til især aftagere, som mange gange viste sig vanskelige at træffe. Hvad angår dimittender, er der er forsøgt gentagende kontakt til 256 dimittender i samme tidsperiode.

Efter endt rekruttering er der sent brev og mail til alle deltagere med en bekræftelse på deres deltagelse.

Fremmødet til fokusgrupperne har varieret mellem de forskellige målgrupper, idet der blandt aftagere har været en blandet deltagelse, mens der har været et relativt stort fremmøde blandt censorer og dimittender. Nedenstående tabel viser deltagelse og frafald i forbindelse med fokusgruppeinterviewene. Frafaldet i grupperne blandt aftagerne, som blev meldt kort forinden mødet, har i de fleste tilfælde været begrundet i sygdom eller akutte, presserende arbejdsopgaver.

Tabellen nedenfor viser deltagelse og frafald i forbindelse med afholdelse af fokusgruppeinterviewene. Frafaldet i grupperne blandt aftagerne, som blev meldt kort forinden mødet, har været begrundet i sygdom eller akutte presserende arbejdsopgaver.

Målgruppe	Inviterede	Fremmødte	Fremmødte SD	Fremmødte PDSI
Censorer (Vestdanmark)	10	8	4	4
Censorer (Østdanmark)	11	10	5	5
Aftagere (Vestdanmark)	12	5	2	3
Aftagere (Vestdanmark)	10	8	4	4
Aftagere (Østdanmark)	9	5	2	3
Aftagere (Østdanmark)	10	6	4	2
Dimittender (Vestdanmark)	10	7	5	2
Dimittender (Østdanmark)	10	8	3	5

Trods afbud blandt aftagerne har der samlet set på tværs af fokusgrupperne været en bred geografisk spredning af målgrupperne, ligesom der har været en ligelig fordeling af deltagere med tilknytning til de to forskellige uddannelsesområder. Blandt dimittender har der ligeledes været en ligelig fordeling af deltagere med en hel diplomuddannelse og deltagere med enkelte moduler.

For at styrke datagrundlaget i aftagergruppen er der gennemført seks telefoninterview med tre aftagere fra hver af de to uddannelsesretninger. Samlet set er der således gennemført interview med 18 censorer, 30 aftagere (inkl. telefoninterview) og 15 dimittender.

7.3 Den praktiske gennemførelse

Interviewene er blevet gennemført med udgangspunkt i en interviewguide udarbejdet i et samarbejde mellem Danmarks Evalueringsinstitut og NIRAS Konsulenterne. Under interviewene er interviewguiden blevet fulgt i udstrakt grad.

Fokusgrupperne er afholdt med deltagelse af personer fra begge uddannelsesområder i de enkelte grupper. Formålet med at blande de to typer af deltagere i grupperne har været at understøtte en dialog om mere generelle aspekter af diplomuddannelsen som uddannelsestype, da der er tale om en systemevaluering, og dermed modvirke, at dialogen drejede sig i retning af en snak om det mere fagspecifikke indhold på de enkelte uddannelsesområder.

Det er den generelle vurdering, at denne fremgangsmåde har virket godt, idet deltagerne efter hensigten er blevet sporet ind på undersøgelsens formål om at belyse diplomuddannelserne på systemniveau og har fået mulighed for i fællesskab at reflektere over diplomuddannelserne på et generelt plan og med henvisning til konkrete eksempler fra de specifikke uddannelser. De blandede grupper har således medvirket til at belyse forskellige perspektiver på uddannelsen og samtidig synliggjort ligheder og forskelle mellem de pædagogiske diplomuddannelser og de sundhedsfaglige diplomuddannelser. Den største udfordring i

forhold til gennemførelsen af blandede grupper har været de enkelte grupper, hvor det ene uddannelsesområde grundet afbud har været underrepræsenteret.

7.4 **Metodens anvendelighed**

Blandt fordelene ved fokusgruppeinterview er, at metoden gør det muligt at bringe deltageres forskellige holdninger og perspektiver sammen og skabe en dialog mellem deltagerne. Deltagerne får på den baggrund mulighed for at kommentere og udfordre hinandens udtalelser.

Dette giver mulighed for at tilvejebringe en nuanceret og varieret dækning af undersøgelsens problemstillinger, samtidig med at interviewerens indblik i nogle af de forforståelser, der vil være blandt deltagerne i fokusgruppen.

Det er den generelle vurdering, at fokusgrupperne har været velegnede til at belyse aftageres, censorers og dimittenders oplevelser af og holdninger til diplomuddannelserne. Overordnet set har metoden derfor været anvendelig i forhold til formålet med undersøgelsen.

Der har været forskel på, hvor reflekterede de enkelte deltagere har været i forhold til at drøfte diplomuddannelsen. Det er således vores vurdering, at censorer og aftagere har haft nemmere ved at forholde sig til mere generelle aspekter af diplomuddannelsessystemet, end dimittenderne har. Det er dog det generelle billede, at deltagerne i stort set alle fokusgrupper har været optaget af emnet, og at der har været en engageret diskussion om udfordringer og muligheder ved diplomuddannelsessystemet.